
A mesterséges intelligencia jogi szabályozásának egyes kérdései*

Stefán Ibolya**

1. Bevezető gondolatok

Jelen tanulmányban a mesterséges intelligencia¹ (a továbbiakban: MI)² jogi szabályozása témakörében folytatott féléves kutatásunk eredményeit kívánjuk röviden ismertetni. Ennélfogva az AI-hoz kapcsolódó egyes etikai kérdésekre koncentrálunk, valamint a technológia jogi szabályozása vonatkozásában annak lehetséges jogi megítélésére. Tesszük mindezt az MI felhasználásával harmadik személyeknek okozott károkért való felelősség kérdéseinek szem előtt tartásával.³

A korábban leginkább csak szórakoztató irodalomból ismert mesterséges intelligencia fejlődése, s annak széleskörű felhasználása egyre jelentősebbé válik, ez pedig számos – adatvédelmi, felelősségi és etikai kérdést vet fel. Az AI-ban rejlő lehetőségek kiaknázása, a versenyképesség előmozdítása, s az állampolgárok jogainak védelme érdekében

* A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

** PhD-hallgató, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék.

¹ „A mesterséges intelligencián (Artificial intelligence – AI) alapuló rendszerek olyan, emberek által megtervezett⁷⁸ szoftverrendszerek (és lehetőség szerint hardverrendszerek), amelyek összetett céljukra tekintettel a fizikai vagy a digitális dimenzióban úgy működnek, hogy a környezetüket adatszerzés révén észlelik, értelmezik a gyűjtött strukturált és nem strukturált adatokat, ismereteik alapján érvelnek vagy ezekből az adatokból származó információkat dolgoznak fel, valamint eldöntik, hogy az adott cél eléréséhez melyek a leghatékonyabb intézkedések. Az AI-rendszerek használhatnak szimbolikus szabályokat vagy numerikus modellt is betanulhatnak, és a magatartásukat is megváltoztathatják annak elemzése révén, hogy a korábbi intézkedések hogyan hatottak a környezetre.”

Mesterséges intelligenciával foglalkozó magas szintű szakértői csoport: Etikai iránymutatás a megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozóan. Brüsszel, 2019. április 8., 47.: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3988569-0434-11ea-8c1f-01aa75ed71a1/language-hu/format-PDF> (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

² A továbbiakban a mesterséges intelligencia – angolul artificial intelligence, röviden: AI – vonatkozásában az MI és AI a rövidítéseket egyaránt alkalmazzuk.

³ Fontos megjegyeznünk, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazásával történő károkozás esetében beszélhetünk deliktuális és kontraktuális károkról egyaránt, ám a tanulmányunk alapját képező kutatási időszakban utóbbiakat nem tanulmányoztuk, ezért arra jelen írásunkban sem térünk ki.

szükségszerű a megfelelő szabályozási környezet kialakítása. *A jogi szabályozással kapcsolatos elvárás kettős: szolgálnia kell az állampolgárokat és a technológiát egyaránt, hiszen a szabályozás nem megfelelő volta különböző jogsértésekhez vezethet, illetve a jövőbeli fejlődés gátja is lehet.*

2. Erkölcsi-etikai iránymutatások kidolgozása

Az MI kapcsán kiemelkedően fontos a technológia specifikus erkölcsi-etikai iránymutatások kidolgozása, s azok figyelembevétele mind az AI tervezési létszakában, mind pedig annak gyakorlati alkalmazása során. Előbbi szakasz igen meghatározó az MI szempontjából, hiszen ekkor történik a programozás, a technológia megalapozása, s ekkor nyílik lehetőség különböző erkölcsi-etikai értékek beépítésére, melyek a felelősségi kérdések tisztázása kapcsán is relevánssá válhatnak. A téma szignifikáns jelentőségét felismerve, az Európai Bizottság létrehozta a magas szintű független szakértői csoportot 2018-ban. A szakértői testület *'Megbízható mesterséges intelligenciára vonatkozó etikai iránymutatás'* (a továbbiakban: Etikai iránymutatás) című dokumentumát 2019 áprilisában adta ki. Az Európai Unió legfőbb törekvése az *emberközpontú AI* – erkölcsi-etikai értékekere, alapvető jogokra, emberi méltóságra tekintettel létrehozott és alkalmazott AI⁴ – megalkotása, melynek fontos tényezője a technológia *megbízhatósága*, sőt a 2020-ban kiadott Fehér könyvben már célkitűzésként jelenik meg a *bizalmi ökoszisztéma kiépítése*.⁵ A megbízhatóság tehát kardinális kérdés, hiszen egy olyan új, ismeretlen technológiáról beszélünk, mely folyamatosan változik, annak meghatározó jellemzője, s legnagyobb problémája az átláthatatlanság, kiszámíthatatlanság.⁶ Az etikai iránymutatás a megbízható AI három elemét nevesíti, melyeknek együttesen kell érvényesülniük a cél – a megbízhatóság – megvalósítása érdekében, ennél fogva a technológiának jogszerűnek, etikusnak és stabilnak kell lennie, az alábbiak szerint:

1. *Jogszerű MI*: a technológia kialakítása és alkalmazása során egyaránt figyelemmel kell lenni a nemzeti jogszabályokra, az uniós jogi normákra, illetve más nemzetközi dokumentumokra.
2. *Etikus MI*: biztosítani kell a technológia összhangját a különböző etikai elvekkel, erkölcsi normákkal.
3. *Stabil MI*: a megfelelő működés, a stabilitás műszaki és társadalmi szempontból is elengedhetetlen a technológiával szembeni bizalom megteremtéséhez.

Az etikai iránymutatás nem szól részletesen a jogszerű MI-ről, helyette az etikus és stabil AI-ra koncentrál, azok vonatkozásában fogalmaz meg útmutatást. A megbízható AI alapját az Európai Unió Alapjogi Chartájában, az uniós szerződésekben és más nemzetközi dokumentumokban biztosított alapjogok, alapelvek – többek között emberi méltóság;

⁴ Etikai iránymutatás: 48.

⁵ Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése. COM(2020) 65 final, Európai Bizottság, Brüsszel, 2020. 02. 19., 3.: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_hu.pdf (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

⁶ Az átláthatatlanságot, kiszámíthatatlanságot eredményező fekete doboz effektus esetén az MI által hozott döntés, cselekvés mögötti érvelés nem világos a kutatók, fejlesztők számára. Independent High-Level Expert Group on Artificial Intelligence: A definition of AI: Main Capabilities and Disciplines., European Commission, Brussels, 8th of April 2019, 5.: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines> (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

demokrácia; igazságosság; egyenlőség – adják, melyekből négy erkölcsi-etikai elv került levezetésre:

1. *Az emberi autonómia tiszteletben tartásának elve:* az MI rendszereknek tiszteletben kell tartaniuk az alapjogokat, azokat szükségtelenül nem korlátozhatják.⁷
2. *A kár megelőzésének elve:* az „... AI-rendszerek soha nem okozhatnak kárt, illetve nem súlyosbíthatják azt, és egyébként sem lehetnek hátrányos hatással az emberi lényekre.”⁸
3. *A méltányosság elve:* a technológiához kapcsolódó anyagi és eljárásjogi dimenzió egyaránt lényeges az etikai iránymutatásban.
4. *A megmagyarázhatóság elve:* ez az MI-rendszerek működésének, döntéseinek átláthatóságát jelenti az érintett személyek vonatkozásában.⁹

A megbízható AI megvalósítása és végrehajtása vonatkozásában is határoz meg követelményeket az uniós dokumentum, melyek kapcsán elvárás, hogy azok a technológia teljes 'életútja' során érvényesüljenek, tehát a tervezéstől egészen az alkalmazásig:

1. *Az emberi cselekvőképesség¹⁰ támogatása és emberi felügyelet;*
2. *Műszaki stabilitás és biztonság;*
3. *Adatvédelem és adatkezelés;*
4. *Átláthatóság;*
5. *Sokféleség, megkülönböztethetőség és méltányosság;*
6. *Társadalmi és környezeti jólét;*
7. *Elszámoltathatóság.¹¹*

A korábban említett követelmények megvalósítása érdekében alkalmazhatóak műszaki és nem műszaki jellegű módszerek. Előbbiek közül kiemelendő az *ún. beépített etika* – ethics-by-design –, melynek lényege az erkölcsi értékek, etikai elvek technológiába implementálása, ezzel kapcsolatot létrehozva az alkalmazandó elvek és a konkrét döntések között. A nem műszaki jellegű módszerek körébe tartoznak többek között a magatartási kódexek, a felelősségi vagy termékbiztonsági szabályok.¹² Ahogy arra már korábban kitértünk az etikai iránymutatás nem szól a jogszerű MI-ről, annak szabályozásáról. Az etikai iránymutatásban szereplő alapelveknek és követelményeknek az AI programozása és alkalmazása során kell megjelenniük. Továbbá úgy véljük, hogy az etikai elveknek a várható jogi szabályozásban is értékelést kell nyerniük valamilyen formában – például a jogszabályokban gyakran megjelenő alapelvek szintjén –, ezzel elősegítve a felmerülő jogviták rendezését, a felelősségi kérdések tisztázását.

A szabályozást illető etikai elvek kapcsán érdemes szólnunk *Virginia Dignum 'Responsible Artificial Intelligence'* című művéről, melyben a felelős, megbízható mesterséges intelligencia témáját vizsgálja.¹³ Ennek keretében számos nemzeti és nemzetközi kezdeményezést figyelemmel kísért, dokumentumot vizsgált – például a már említett magas szintű független szakértői csoport; a Villamos- és Elektronikai Mérnökök Intézete¹⁴ vagy a Lordok

⁷ Etikai iránymutatás: 7–15.

⁸ Etikai iránymutatás: 15.

⁹ Etikai iránymutatás: 15–16.

¹⁰ *Pusztahelyi Réka* álláspontja szerint a cselekvőképesség inkább cselekvési-döntési képesség. Lásd: Pusztahelyi Réka: Bizalmunkra méltó MI – A mesterséges intelligencia fejlesztésének és alkalmazásának erkölcsi-etikai vonatkozásairól, (megjelenés alatt: *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, 2019/2.)

¹¹ Etikai iránymutatás: 17–18.

¹² Etikai iránymutatás: 24–28.

¹³ Dignum, Virginia: *Responsible Artificial Intelligence – How to Develop and Use AI in a Responsible Way*, Switzerland, Springer Nature 2019, 95–97.

¹⁴ Angol nyelven: Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), mely az Amerikai Villamos- és Elektronikai Mérnökök Intézetének – American Institute of Electrical Engineers –, valamint a

Háza Mesterséges Intelligenciát vizsgáló Különbizottsága által kiadott iránymutatások –, ezeket összevetette és meghatározta az egyes területek legjelentősebb értékeit, melyek a felelős, megbízható AI szempontjából elengedhetetlenek. A területek központi eleme, az elérendő cél az emberi jólét, melyhez kapcsolódóan négy csoportot alakított ki, s azok etikai elveit határozta meg az alábbiak szerint:

1. *Általános*: elszámoltathatóság, felelősségteljeség, átláthatóság;¹⁵
2. *Technikai*: tesztelés és jóváhagyás, adat eredetiség, megbízhatóság, megmagyarázhatóság;
3. *Társadalmi*: demokrácia, közösségi jólét, méltányosság, adatvédelem, biztonság;
4. *Jogi*: ellenőrizhetőség, jogorvoslat, jogszabályoknak megfeleltethetőség – jogszerűség, katonai felhasználás tilalmazása.

Dignum álláspontja szerint a technológia szabályozásának fókuszát nehéz meghatározni az egységes AI fogalmának hiányában. Ennélfogva a megoldást inkább a technológia *használatának* szabályozásában látja a meghatározott területeken, mint például az egészségügy. *Dignum* problémafelvetése elvezet minket a kutatásunk másik fontos kérdésköréhez az MI jogi definiálásához.

3. A technológia jogi értelmezése

Álláspontunk szerint a technológia jogi értékelése fontos feladat, mely által előmozdítható a jogi szabályozás kialakítása, illetve a felelősségi kérdések rendezése. Kutatásunk során az MI jogi megítélését illetően három irányzatot vizsgáltunk: az AI szoftver,¹⁶ dologi, illetve jogalanyi minőségét, a továbbiakban ezeket kívánjuk áttekinteni a felelősségi kérdésekre fókuszálva.

Az algoritmusokból és forráskódokból felépülő MI programra, *szoftverként*¹⁷ a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény rendelkezéseit kell alkalmazni,¹⁸ ám a szoftver alkalmazásával történő károkozás, s az ahhoz kapcsolódó felelősségi kérdéseket nem rendezi a jogszabály. A technológia szoftverként történő megítélésének legnagyobb problémája annak sajátos jellegéből fakad – jelentős mennyiségű adatfeldolgozása, döntéshozatal –, melynél fogva meghaladja a korábban ismert, átlagos szoftvereket. A szellemi termékek körébe tartozó szoftverek kapcsán kutatásunk során vizsgáltuk azok *vagyontárgyként*, illetve *dologként* való szabályozásának lehetőségét. Ennek keretében arra a megállapításra jutottunk, hogy az AI – mint, szoftver – akár vagyontárgyként is jogi

Rádiómérnökök Intézetének – Institute of Radio Engineers – 1963-as összeolvadásával jött létre. <https://www.ieee.org/about/ieee-history.html> (Letöltés ideje: 2020. 08. 29.)

¹⁵ Mindent egybevetve – a különböző iránymutatásokat és *Dignum* álláspontját is figyelembe véve – megállapítható, hogy a technológia átláthatósága, tehát a különböző döntési; cselekvési folyamatok megértése; megmagyarázhatósága, valamint az ehhez kapcsolódó elszámoltathatóság; ellenőrizhetőség szoros kapcsolatban állnak egymással. Az átláthatóság és elszámoltathatóság – egymást kiegészítve – kiemelkedő jelentőséggel bírnak, hiszen megvalósulásuk vélhetően elősegíti a felelősségi kérdések tisztázását, s végső soron a technológiába vetett bizalmat.

¹⁶ Lásd: Mesterséges intelligencia Európa számára – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. COM(2018) 237 final/2. Brüsszel, 2018. 06. 26., 1.: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/HU/COM-2018-237-F2-HU-MAIN-PART-1.PDF> (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

¹⁷ Barzó Tímea: A szoftverek szerzői jogi védelmének határai, in: *Quaerendo et Creando: Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából* (szerk.: Pogácsás Anett), Budapest, Szent István Társulat, 2014, 46.: <http://www.mek.oszk.hu/18500/18583/18583.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

¹⁸ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról 1. § (2) c)

értékelést nyerhet¹⁹ az egységes uniós adatpiactér létrehozására²⁰ tekintettel. Ezen túlmenően a szellemi termékek, szoftverek dologi minőségét is tanulmányoztuk, ami különös lehet annak tükrében, hogy az MI nem rendelkezik fizikai kiterjedéssel. A hatályos magyar szabályozás pedig a dolgot *birtokba vehető testi tárgyként* határozza meg.²¹ A dolog fogalmának szellemi termékekre történő kiterjesztése nem újkeletű, az elgondolás már megjelent *Almási Antal 'A dologi jog kézikönyve'* című művében is. Almási a dologi jogosultság tárgyainak tartotta szellemi termékeket, s ilyen jogtárgyak közé sorolta a zeneműveket és a mozgó fényképészeti műveket is.²²

Kutatásunk fókuszát módosítva, kifejezetten a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseire koncentrálva a dolog, valamint a jogalanyiság fogalmát, s annak szabályozását vizsgáltuk. A technológia dologi minőségének vizsgálata kapcsán a testetlen dolgok és a rendhagyó dolgok körének kiterjeszhetőségét tanulmányoztuk. Ahogyan arról már korábban szóltunk a Ptk.-ban szereplő meghatározás alapján fizikai kiterjedéssel kell rendelkeznie a dolognak. Az MI és a dolog törvényi definíciójának összevetését követően megállapítható, hogy a technológia szűkebb értelemben vett dologként nem, inkább *testetlen dologként* értékelhető, melyet azonban a hazai szabályozás nem ismer el, így az tulajdonjog tárgya sem lehet.²³ Fontos azonban megjegyeznünk, hogy a szoftver, számítógépes program önmagában nem működik, feltételez bizonyos fizikai eszközt – hardvert –, mely a működés szempontjából elengedhetetlen,²⁴ így akár a dolog fogalmának technológiára történő *kiterjesztésére* is sor kerülhet.²⁵ Ennek kapcsán röviden szólnunk kell a *rendhagyó dolgok* körébe tartozó, dolog módjára hasznosítható természeti erőkről is, melyekre szintén a dologra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.²⁶ Az emberi uralom alá hajtható természeti erők jellemzője – éppúgy, mint a korábban említett AI esetében – a fizikai kiterjedés hiánya, annak hasznosításához mégis 'testi tárgyak' szükségesek, hiszen céljukat önmagukban nem tudják megvalósítani. „*Az elektromos áram dologi jellege is áramkörön, vezetékeken való jelenléttel valósulhat meg, önmagában nem.*”²⁷ Az emberi uralom alá hajtható természeti erők ezen szabályozását a korabeli technológiai fejlődés, illetve a gazdasági-társadalmi változások hívták életre, amire korábban nem volt példa.²⁸ Az összehasonlítás eredményeként megállapítható, hogy az emberi uralom alá hajtható természeti erőkre tekintettel, az MI dologi jellegének megítélése kapcsán akár felmerülhet az *analógia* alkalmazásának lehetősége. Ugyanakkor a felelősségi kérdések rendezése ebben az esetben

¹⁹ 2000. évi C. törvény a számvitelről, 1. számú melléklet, A mérleg előírt tagolása – A; B változat; illetve (7) bekezdés b) alapján.

²⁰ A közös európai adattér kialakítása felé – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. COM(2018) 232 final, Brüsszel, 2018. 04. 25.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0232&from=HU> (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

²¹ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.) 5: 14. § (1)

²² Almási Antal: *A dologi jog kézikönyve*, (I. kötet) Budapest, Tébe Könyvtár, 1928, 76–77.

²³ Ptk. 5: 14. §

²⁴ PC Fórum Szótár – Szoftver: <https://pcforum.hu/szotar/szoftver> (Letöltés ideje: 2020. 08. 12.)

²⁵ Ehhez szorosan kapcsolódik az Osztrák Polgári Törvénykönyv, mely a dolog fogalmát szélesebb körben értelmezi, a testetlen dolgok fogalmát is ismeri, s azok körébe sorolja az elektromos áramot és a szoftvereket is. Binder, Martin: *Sachenrecht – Theorie und systematisch aufbereitete OGH-Fälle*, Wien, Verlag Österreich, 2003, 34.

²⁶ Ptk. 5: 14. § (2)

²⁷ Stefán Ibolya: A mesterséges intelligencia fogalmának polgári jogi értelmezése, *Pro Futuro*, 10/1, 2020.: <https://ojs.lib.unideb.hu/profuturo/article/view/7551/7264> (Letöltés ideje: 2020. 08. 12.)

²⁸ A villamosáram megjelenését követően megnövekedett annak jogosulatlan használata is, ám szabályozás hiányában nem volt szankcionálható, ezért azt a dolog fogalmának körébe vonták, ezáltal pedig megnyílt a lehetőség a lopás büntetőjogi tényállásának alkalmazására. Lásd: ALMÁSI: i.m. 72.

is problémás, hiszen erre vonatkozó szabályozást nem ismer a hazai jog.²⁹ Ehhez kapcsolódóan harmadik személyeknek okozott károkért való felelősség – kapcsán meg kell említenünk a francia jogban létező felelősségi tényállást,³⁰ mely alapján a dolgok által okozott károkért annak őrzője felel.³¹ Ennélfogva, a technológia dologi megítélése esetén a már meglévő felelősségi tényállások módosítása jelenthetne megoldást a deliktuális károkért való felelősség kérdéseinek tisztázása tekintetében.

A kutatási időszak során az AI jogi definiálása kapcsán tanulmányoztuk a technológia, valamint az intelligens robotok³² *jogalanyisággal történő felruházásának* kérdéseit is. A technológiához kapcsolódó jogalanyiség vonatkozásában számos elmélet,³³ irányzat található a szakirodalomban, ezek közül kettőt kívánunk kiemelni. Az egyik irányzat a felelősségi kérdésekhez kapcsolódó problémák megoldását az *elektronikus személyiség* kidolgozásában látja, ami a jogszerzést és a kötelezettségvállalást is lehetővé tenné az entitásoknak.³⁴ Ezzel szemben a másik irányzat az MI és a robotok jogi személyként³⁵

²⁹ A dologi minőség kapcsán felmerülhet ugyan a termékfelelősségi szabályok vizsgálata, s azok kiterjesztése az MI-re, erre azonban kutatásunk során nem vállalkoztuk a technológia specifikus iránymutatás hiányában, melynek kidolgozását az EU célként tűzte ki.

³⁰ A magyar Polgári Törvénykönyvben azonos rendelkezés nem ismert, hasonló a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség tényállása. A mesterséges intelligencia és a veszélyes üzemi tevékenység kapcsán lásd: Pusztahelyi Réka: A veszélyes üzemi felelősség tényállása a mesterséges intelligencia fejlődésének tükrében, in: *Innovatív magánjogi megoldások a társadalmi-gazdasági haladás szolgálatában* (szerk.: Certicky, Mária), Szeged, Magánjogot Oktatók Egyesülete, 2020, 61–74.: http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovat%C3%ADv-mag%C3%A1njogi-megold%C3%A1sok.-Tanulm%C3%A1nyk%C3%B6tet..pdf (Letöltés ideje: 2020. 08. 13.)

³¹ Pusztahelyi, Réka: *A veszélyes üzemi felelősség szabályozási környezete*, Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Egyetem, 2019, 32.: https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12954/Pusztahelyi_A%20veszelyes_uzemi_felelosseg_sabalyozasi_kornyezete_2018.pdf;jsessionid=1FCD18B83D19196CD99448C293B68CB9?sequence=1 (Letöltés ideje: 2020. 08. 13.)

³² A jogalanyiség kérdéskörének vizsgálata leggyakrabban az intelligens robotok – AI által vezérelt; okos; fejlett; autonóm eszközök – vonatkozásában merül fel, így azt is vizsgálódásunk körébe vontuk. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a jogalanyiség lehetősége nem kizárólag az intelligens robotokhoz kapcsolódhat, hanem általánosságban a fejlett, akár önálló döntéshozatalra is képes technológiához. Ezt támasztják alá az ún. testetlen robotok is, melyek fizikai kiterjedés nélküli AI által vezérelt robotok, létrejöttek az MI és a robotok fogalmak összemosódásának eredménye. A testetlen robotokról lásd bővebben: Zódi Zsolt: *Platformok, robotok és a jog – Új szabályozási kihívások az információs társadalomban*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018, 62–63.

³³ A jogalanyiség vonatkozásában fontos megemlítenünk azt az igen népszerű szakirodalmi álláspontot, mely a robotokat párhuzamba állítja a rabszolgákkal, ám a terjedelmi korlátokra tekintettel erről nem kívánunk részletesen szólni, a témában lásd: Bryson, Joanna J.: Robots Should Be Slaves, in: *Close engagements with artificial companions – Key social, psychological, ethical and design issues* (ed.: Yorick Wilks), Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2010, 63–74.: <http://www.cs.bath.ac.uk/~jjb/ftp/Bryson-Slaves-Book09.html> (Letöltés ideje: 2020. 08. 30.) Pagallo, Ugo: *The Laws of Robots. Crimes, Contracts and Torts*, Netherlands, Springer, 2013, 102–106.

³⁴ P8_TA(2017)0051 A robotikára vonatkozó polgári jogi szabályok. Az Európai Parlament 2017. február 16-i állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a robotikára vonatkozó polgári jogi szabályokról (2015/2103(INL)), 59. f. pontja: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_HU.html (Letöltés ideje: 2020. 08. 26.)

Lásd még: Burri, Thomas: Free movement of algorithms: artificially intelligent persons conquer European Union' internal market, in: *Research Handbook on the Law of Artificial Intelligence* (eds.: Woodrow Barfield – Ugo Pagallo), Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited, 2018, 541–542.

³⁵ A mesterséges intelligencia jogi személyként történő elismerése kapcsán felmerül az alapítvány jogintézményének alkalmazási lehetősége is, lásd: Koops, Bert-Jaap – Hildebrandt, Mireille – Jaquet-

történő elismerését szorgalmazza. Ehhez kapcsolódóan fontos szólnunk a *Shawn Bayern* nevéhez fűződő *'mesterségesen intelligens gazdasági társaságok'* elméletéről, mely szerint a szerződő felek által alapított gazdasági társaság az AI által meghatározott – létesítő okiratba foglalt – feladatokat hajtja végre, mely később – jogképességet nyerve – az alapító tagok kilépésével megszerzi a társaság feletti hatalmat.³⁶ A jogalanyiség magyar szabályozási környezetét vizsgálva egyértelmű, hogy a természetes, illetve jogi személyek jogalanyiséga nem terjeszthető ki a nevezett technológiára. A hatályos szabályozáshoz ugyan nem kapcsolódik szervesen a jogi személy elméletek tanulmányozása, ám erre a jogalanyiség kérdéskörének vizsgálata vonatkozásában kitértünk, s arra jutottunk, hogy a nevezett entitások jogalanyiséggel történő felruházására jogi fikció útján³⁷ kerülhetne sor. A vizsgált témakör kapcsán érdemes megemlítenünk a *részleges jogképesség* intézményét, melynek az AI részét képező intelligens ágensek vonatkozásában történő vizsgálata *Jan-Erik Schirmer* nevéhez fűződik. A kifejezés a német jogrendszerben megtalálható, a személyek és a tárgyak között 'félúton' elhelyezkedő jogintézményt jelöli.³⁸ Az említett jogintézmény *„...személyekre vagy személyek társulására alkalmazandó, akik jogképességgel csak meghatározott szabályok szerint rendelkeznek, ettől eltekintve nincsenek jogaik és kötelezettségeik.*³⁹ *Schirmer* szerint ennek eredménye, hogy a technológia a gazdája, felhasználója érdekében cselekszik. Ennélfogva az MI, az alkalmazása során okozott károkért való felelősség alól menetesül, azért a felhasználónak kell felelnie, ezzel pedig megoldja a felelősségi kérdések rendezéséből eredő problémákat. Mindent egybevetve megállapíthatjuk, hogy a jogalanyiség megoldást jelenthet a felelősségi kérdések rendezésére, mégis úgy véljük, hogy annak alkalmazása az AI – és robotok – tekintetében nem szükségszerű, s helyette a már létező hazai – esetlegesen külföldi – jogintézményekből kell kiindulnunk.

4. Összegzés

A mesterséges intelligencia jogi szabályozásának kialakítása meglehetősen bonyolult, ám szükségszerű feladat, hiszen elengedhetetlen, hogy a jog lépést tartson a fejlődéssel. Az MI-t jellemző átláthatatlanság okán fontos a technológiával szembeni bizalom megteremtése, melynek fontos építőkövei az etikusság és jogszerűség. A jogszerűség maga előfeltételezi az etikusságot, így elengedhetetlen, hogy az AI kidolgozása és alkalmazása során érvényesüljenek az általános etikai elvek és erkölcsi értékek, sőt azoknak a jogi szabályozás kapcsán is értékelést kell nyerniük.

Chiffelle, David-Olivier: Bridging the Accountability Gap. Rights for New Entities in the Information Society? *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, Vol. 11. No. 2. 2010, 519–524.: https://www.researchgate.net/publication/45523421_Bridging_the_Accountability_Gap_Rights_for_New_Entities_in_the_Information_Society (Letöltés ideje: 2020. 08. 30.)

Solum, Lawrence B.: Legal Personhood for Artificial Intelligences, *North Carolina Law Review*, Vol. 70. Issue 4. (1992), 1240–1255.: <https://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3447&context=nclr> (Letöltés ideje: 2020. 08. 30.)

³⁶ Burri: i.m. 539–540.

³⁷ Moór Gyula: *A jogi személyek elmélete*, MTA Jogtudományi Bizottság kiadványai 2., Budapest, 1931, 103–137.

³⁸ Schirmer, Jan-Erik: Artificial Intelligence and Legal Personality: Introducing "Teilrechtsfähigkeit": A Partial Legal Status Made in Germany, in: *Regulating Artificial Intelligence*. (eds. Wischmeyer, Thomas – Rademacher, Timo), Cham, Springer International Publishing, 2020, 133.

³⁹ "...Teilrechtsfähigkeit to be the status applicable to a human or an association of humans having legal capacity only according to specific legal rules, but otherwise not bearing duties and having rights." Schirmer: i.m. 134.

A technológia jogi értelmezése, meghatározása idegen és elhagyható lehet sokak számára, mégis fontos látnunk azt, hogy a technológiai fejlődés és annak különböző a mindennapi életben is megjelenő vívmányai fokozatosan alakítják át a klasszikus jogi fogalmainkat. Ennélfogva a megfelelő jogszabályi környezet megteremtését előmozdíthatja az AI jogi definiálása az érintett jogterületeken. Ezen túlmenően megoldás lehet a szektorális, tehát adott jogterületekre koncentráló szabályozás kidolgozása is, mely képes arra, hogy kifejezetten az adott terület sajátos problémáira reagáljon. Mindent egybevetve elmondható, hogy a mesterséges intelligencia jogi szabályozásának kialakítása olyan fontos, sürgető feladat, melynek megoldásában a jogászokon túl más tudományterületek képviselőinek – programozóknak, mérnököknek – is részt kell venniük.
